

UOT339.54:339.924
JEL F01:F02

ƏLİYEV G. T.
AMEA İqtisadiyyat institutunun doktorantı
E-mail: gunay_pasha@yahoo.com

MÜASİR QLOBAL İQTİSADI MÜNASİBƏTLƏR SİSTEMİNDƏ ALMANİYANIN YERİ

Xülasə

Məqalədə Avropada əsas lider ölkə kimi Almaniyanın iqtisadi potensialı, avrozonada mövcud olan əsas problemlərə münasibətdə Almaniyanın mövqeyi, Almaniya hökumətinin apardığı iqtisadi siyasət, müasir global iqtisadi münasibətlər sistemində Almaniyanın yeri, Avropada son fiskal integrasiya proseslərində Almaniyanın rolu tədqiq edilir.

Açar sözlər: Almaniya, iqtisadi göstəricilər, makroiqtisadi sabitlik, dünya təsərrüfatı, xarici əlaqələr, xarici ticarət, integrasiya, global iqtisadiyyat, rəqabətqabiliyyətlilik, daxili və xarici bazar

GİRİŞ

Almaniya Avropa integrasiya prosesinin dəstəklənməsində mühüm rol oynayır. Avropa məkanında Almaniyanın getdikcə hegemon dövlətə çevrilməsi müvafiq aspektlərin əhəmiyyətini artırır ki, bu da təqdim edilən məqalədə qoyulan məsələlərin tədqiqini aktuallaşdırır. Belə ki, Avropaya integrasiya prosesində Almaniya ilə ikitərəfli iqtisadi əlaqələrin inkişaf xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi və mövcud vəziyyətinin qiymətləndirilməsi əsasında bu istiqamətdə mövcud problemlərin aşkarlanması, ikitərəfli iqtisadi və ticarət əlaqələrinin gücləndirilməsi imkanları və mexanizmlərinin müəyyən edilməsi mühüm elmi və praktiki əhəmiyyət kəsb edir.

Almaniyanın iqtisadi inkişaf prosesi

Uzun müddətdir ki, dünya təsərrüfat sistemində “üç güc” mərkəzi mövcud olmuşdur: Qərbi Avropa, ABŞ və Yaponiya. Son dövrlər isə Çin də ayrıca bir güc mərkəzinə çevrilməkdədir. Tədqiqatlar göstərir ki, iqtisadiyyatda əldə edilmiş uğurlar ölkənin global iqtisadi sistemdə rolunu müəyyən edən əsas amildir. Statistik məlumatların təhlili göstərir ki, hazırda Qərbi Avropa iqtisadiyyatı dünyada ən rəqabətli, sürətli inkişaf edən və innovativ struktura malik iqtisadiyyatdır. Regionun əsas xüsusiyyəti odur ki, burada irili-xırdalı 25 ölkə mövcud olsa da, dünya təsərrüfat sistemində Qərbi Avropa vahid bir struktur kimi nəzərə alınır [11].

Dünya əhalisinin 7%-ni əhatə edən Qərbi Avropada dünya ÜDM-nin təxminən 22%-i istehsal olunur. Adambaşına düşən ÜDM-in həcminə görə (37800 AQP ilə dollarda) ABŞ və Yaponiyadan sonra gəlir [12]. Avropa iqtisadiyyatının sürətli inkişaf etməsi əsasən İngiltərədə başlamış sənaye inqilabı ilə əlaqədar olmuşdur. Lakin Avropa ölkələri arasında sənaye inqilabı Almaniya çox gec gəlib çatsa da, sonrakı dövrlərdə alman iqtisadiyyatı Avropada lider gücə çevrilmişdir. Təhlillər göstərir ki, Almaniya sürətli inkişaf dövrü öz başlanğıcını əsasən 19-cu əsrdən yeni sənaye müəssisələrinin yarandığı dövrdən götürmüşdür. Bu dövrdə Almaniyanın bütün əyalətləri zəngin iqtisadi resursa malik olmuş və dövlət subsidiyaları ilə əhəmiyyətli dərəcədə dəstəklənmişdir.

Almaniyanın şimal hissəsindən fərqli olaraq cənub hissəsi təbii sərvətlərlə zəngin olmadığı üçün iqtisadi inkişafda da geri qalırdı. Bu dövrdə Almaniyanın cənub hissəsi isə əsasən yüngül sənaye və kiçik müəssisələrin sürətli inkişafı ilə xarakterizə olunurdu. Lakin təcrübə göstərir ki, bütövlükdə ölkədə iqtisadiyyatın sürətlə inkişaf edərək global iqtisadiyyatın lokomotivinə çevrilməsində alman bank-maliyyə sistemi mühüm rol oynamışdır. Buna, ölkənin bank-maliyyə sisteminin həm effektivliyi və həm də kartellər şəklində birləşərək iriləşməsi təsir göstərmişdir. Bu iqtisadi proses həm

də sonradan ölkədə ikinci sənaye inqilabına gətirib çıxarmışdır [2].

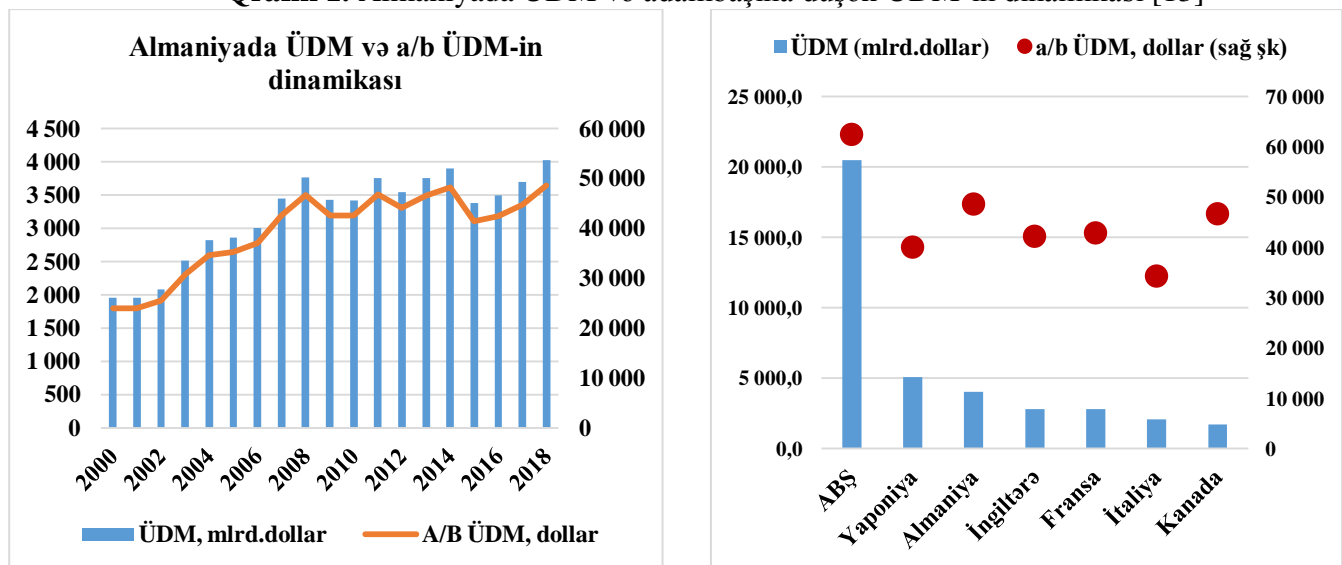
Ölkədə sosialyönlü inkişaf modelinə keçid isə Otto fon Bismarkın dövründə baş verdi və nəticədə iqtisadiyyatda orta sinif gücləndi [3, s.31-38]. Birinci və ikinci dünya müharibələri ölkənin inkişaf tarixində resessiya (yüksək dövlət borcu, milli valyutanın kəskin dəyərsizləşməsi, 30%-dən yuxarı işsizlik səviyyəsi, hiperinflyasiya və s.) kimi daxil olsa da, sonradan sənaye sahələrinin inkişafının subsidiyalandırılması digər ölkələrdən iqtisadi asılılığı əhəmiyyətli azaltmış və Avropada ən güclü iqtisadiyyat qurmağa imkan vermişdir.

Almaniyanın əsas iqtisadi göstəriciləri. Hazırda Almaniya milli iqtisadiyyatın həcminə görə Avropanın ən iri iqtisadiyyatı hesab olunur, nominal ÜDM-in həcminə görə isə dünyada dördüncü, adambaşına ÜDM-in həcminə (52896 min AQP dollar) görə isə beşinci yerdədir. BVF-nin hesablamalarına görə Avropa Birliyi iqtisadiyyatının təxminən 28%-i Almaniya istehsal olunur [5]. Belə bir yüksək göstəriciyə Almaniya ixracəsaslı iqtisadiyyat hesabına nail olmuşdur.

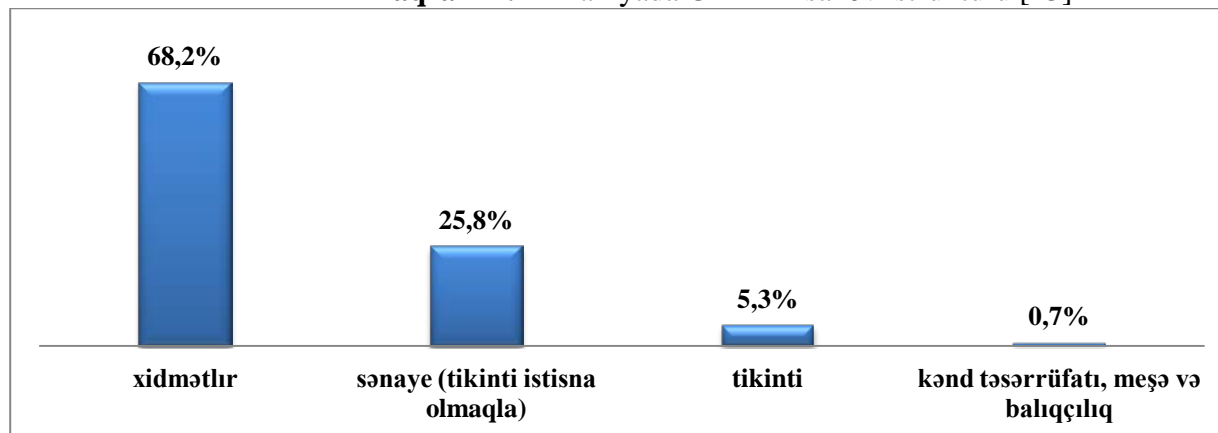
Ölkə 2016-cı ildən başlayaraq yüksək ticarət profisiti (310 mlrd. dollardan çox) [4] ilə dünyada lider mövqeyinə malikdir və buna yüksək ixrac potensialı hesabına nail olmuşdur [24]. Ölkə mal və xidmət ixracının həcminə görə (1.3 trln dollar) dünyada üçüncü ixracatçı mövqeyə malikdir [15].

Almaniyanın böyük iqtisadi gücə çevrilməsində əsas rola sənaye sahələrinə məxsus olsa da, ÜDM-in formalaşmasında xidmət sahələri üstün rola malikdir. Belə ki, ÜDM-in 70%-ə qədəri xidmət sahələrinin payına düşür [14]. Lakin xidmət sahələrinin əsasını sənaye, xüsusilə emal sənayesi təşkil etdiyindən, daha rəqabətli və ixracqabiliyyətinə malikdir.

Qrafik 1. Almaniya ÜDM və adambaşına düşən ÜDM-in dinamikası [13]

Belə ki, Almaniya Avropada ən iri sənaye iqtisadiyyatına malik ölkə hesab olunur və ÜDM-in 30%-i, məşğulluğun isə 24%-i bu sənayenin payına düşür. Bu səbəbdən ölkə iqtisadiyyatı qlobal maliyyə böhranlarına daha davamlılıq nümayiş etdirə bilmək gücünə malikdir [11]. Diaqram 1.

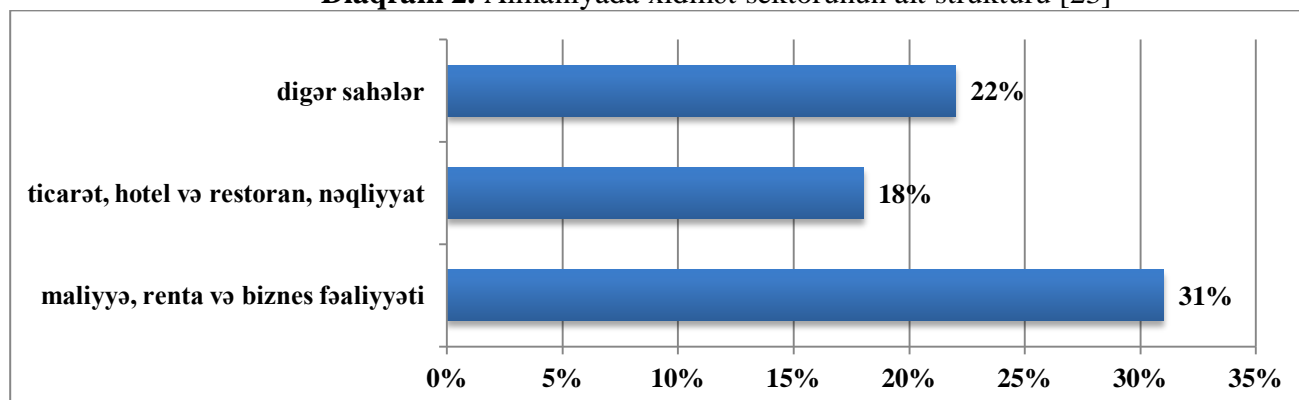
Diagram 1. Almaniya ÜDM-in sahəvi strukturu [23]

Sənayenin yüksək inkişafı isə tətbiqi əhəmiyyətə malik dərin tədqiqatların aparılmasını təmin edir, beləliklə, elm-təhsil və sənaye arasında körpü yaranmış olur və nəticədə innovativ ideyaların iqtisadiyyata ötürülməsi təmin olunur. Təsədüfi deyildir ki, BVF 2017-ci ildə ölkə iqtisadiyyatını daha sağlam göstəriciyə malik olması ilə xarakterizə etmiş və uzunmüddətli dövrdə onun pozitiv inkişaf trendlərini qeyd etmişdir [5].

Ölkə sənayesinin əsas alt sahələri avtomobil (satış həcmi 230 mlrd.avro, məşğulluq 780 min nəfər), elektrotexnika (satış həcmi 150 mlrd.avro, məşğulluq 800 min nəfər), maşınqayırma sənayesi (satış həcmi 140 mlrd.avro, məşğulluq 870 min nəfər) və kimya sənayesi (satış həcmi 110 mlrd.avro, məşğulluq 430 min nəfər) sahələrindən ibarətdir. Avtomobil sənayesi dünya bazarında 90% paya malikdir və sənayenin premium sahəsi hesab olunur [1, s.122-130]. Ənənəvi sənaye sahələrindən olan tekstil və metallurgiyada son dövrlər bazarların kiçilməsi və digər ölkələrdə aşağı əmək ödənişi fonunda rəqabət qabiliyyətinin azalması səbəbindən geriləmə müşahidə edilir.

Buna paralel olaraq əczaçılıq sənayesindəki firmalar xarici müəssisələr tərəfindən alındığı üçün mülkiyyət qismən və ya tam xarici firmaya keçmişdir. Lakin bütün bunlara baxmayaraq ölkə iqtisadiyyatının rəqabət gücü əsasən kiçik-orta müəssisələr (500 nəfərə qədər məşğulluq) və ailə təsərrüfatları hesabına təmin olunur. Kiçik və orta şirkətlər və ailə təsərrüfatları xüsusilə maşınqayırma və eyni sektorda olan klasterlərdə, eləcə də nanotexnologiya və biotexnologiya kimi yeni və uzunmüddətli dövrdə dayanıqlı sahələrdə geniş yayılmağa başlamışdır [18].

Almaniyada ÜDM-in 69%-i, məşğulluğun isə 72%-i xidmət sferasında çalışır [10]. Maliyyə-bank sektoru yüksək effektivliyə və inkişaf tempinə malik olmaqla iqtisadi inkişafın əsasını təşkil edir. Ölkənin maliyyə sisteminin inkluzivliyi təmin edilmişdir. Xidmət sferasında əsas alt sahə maliyyə, rentə və biznes fəaliyyətidir.

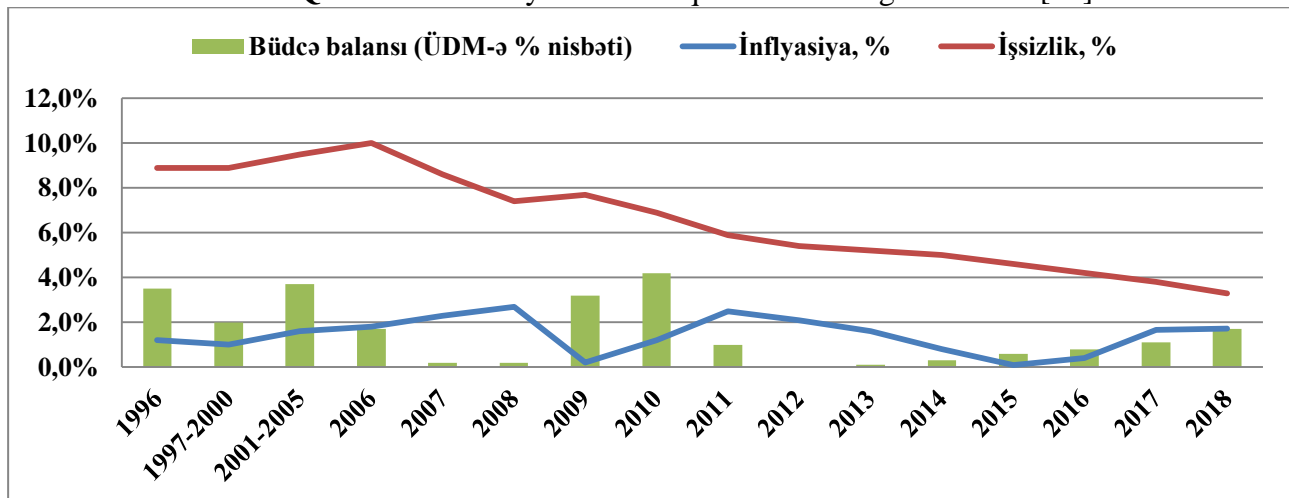
Diagram 2. Almaniya xidmət sektorunun alt strukturu [23]

ÜDM-in strukturunda ev təsərrüfatının xərcləri əsas paya malikdir. Lakin Almaniya iqtisadiyyatında müasir dövrdə xüsusilə əmək bazarı və sosial-müdafiə sistemindəki problemlərin həlli zəruri olaraq qalır. Bununla yanaşı Almaniya yenidən birləşəndən sonra hər il orta hesabla 80 mlrd. avroya çatan transfer xərcləri iqtisadiyyatda mühüm yükə çevrilməkdədir. Bu səbəbdən iqtisadiyyatın illik böyümə həcmi əsasən 2-3% ətrafında olmuşdur, o cümlədən son 10 ildə iqtisadiyyat orta hesabla hər il 2.4% artmışdır.

İqtisadiyyatın belə bir möhkəm bazaya malik olması ölkədə makroiqtisadi dayanıqlığın da formalaşmasını təmin etmişdir. Belə ki, Almaniyada inflyasiya 2.5% [6]-dən aşağıdır ki, bu da əhali gəlirlərinin real artım tempinin yüksək qalmasını təmin etmişdir.

Aşağı inflyasiya və aşağı işsizlik (3.4%) şəraitində orta aylıq cəmi əmək haqqı 3771 avro, o cümlədən orta aylıq xalis əmək haqqı 2270 avro [7] təşkil edir ki, bu da ölkədə sosial-rifah səviyyəsinin yüksək olduğunu deməyə əsas verir. Makroiqtisadi sabitliyin dayanıqlı olması məhdud təbii resurs şəraitində iqtisadiyyata birbaşa xarici investisiyaların əhəmiyyətli axını üçün əlverişli şərait yaratmışdır. Belə ki, ölkə ərazisi təbii ehtiyatlar baxımından nisbətən kasıb hesab olunur. Daha böyük həcmdə rast gəlinən əsas təbii ehtiyatları yalnız qonur kömür və duz hesab olunur. Lakin kömürün digər ölkələrə ixracı iqtisadi baxımdan səmərəli olmadığı üçün onun hasil olunduğu rayonlarda kömürlə işləyən istilik elektrik stansiyaları qurulmuşdur. Hasil olunan kömür məhz həmin stansiyalarda elektrik istehsalı üçün istifadə olunur.

Qrafik 2. Almaniya makroiqtisadi sabitlik göstəriciləri [21]

İstehsal üçün zəruri olan digər xammal isə əsasən ölkəyə idxal olunur. Qeyd edək ki, bütövlükdə Almaniya dünyada ən çox enerji istehlak edən 5-ci ölkədir.¹ Enerji istehlakının təxminən 2/3-dən çoxu ölkəyə idxal olunur və ölkə enerji idxalının həcminə görə Avropada öz birinciliyini saxlamaqdadır. Bu isə digər qonşu ölkələri ilə müqayisədə Almaniya sənayenin, xüsusilə emal sənayesinin üstünlük təşkil etməsi ilə əlaqədardır. Enerjiyə olan tələbatı nəzərə alaraq Almaniya alternativ enerji mənbələrinin, o cümlədən geotermal, külək və s. kimi bərpa olunan enerji mənbələrinə çıxışın artırılması istiqamətində geniş tədbirlər həyata keçirilir. Bu isə bütövlükdə istehsalın xarici bazarlarda rəqabət qabiliyyətinin daha da artmasını və yaşıl istehsalat keçidinin təmin olunmasını dəstəkləyəcəkdir. Təsədüfi deyildir ki, Almaniya hökuməti 2050-ci ilə qədər ölkənin enerji ehtiyaclarının 1/2-dən çoxunun bərpa olunan enerji mənbələri hesabına qarşılaşacağı hədəfləmişdir. Almaniya istehlak olunan enerjinin təxminən 1/3-i bərpa olunan mənbələr hesabına istehsal olunur [16].

Ölkə iqtisadiyyatının dayanıqlıq və rəqabətli olmasının digər bir səbəbi isə bu istehsalat xidmət

¹ ABŞ, Çin, Hindistan və Yaponiyadan sonra dünyada ən çox enerji istehlak edən ölkə hesab olunur.

edən inkluziv infrastrukturun və ona çıxışın əlverişli olması ilə əlaqədardır. Qeyd edək ki, Almaniyanın istehsal və sosial infrastrukturu güclü olması ilə fərqlənir. Ölkədə bütövlükdə 240 min kilometrə yaxın quru yol şəbəkəsi və 38 min kilometr uzunluğunda dəmiryol şəbəkəsi fəaliyyət göstərir, mövcud logistika sistemi isə ölkəni Avropada nəqliyyat sisteminin əhəmiyyətli bir qovşağı halına gətirmişdir. Bununla belə hökumət tərəfindən infrastrukturun daha da genişləndirilməsi və yaxşılaşdırılması məqsədilə iqtisadiyyata bəzi illərdə hər il 4 mlrd. avrodan çox vəsait yönəlmişdir.

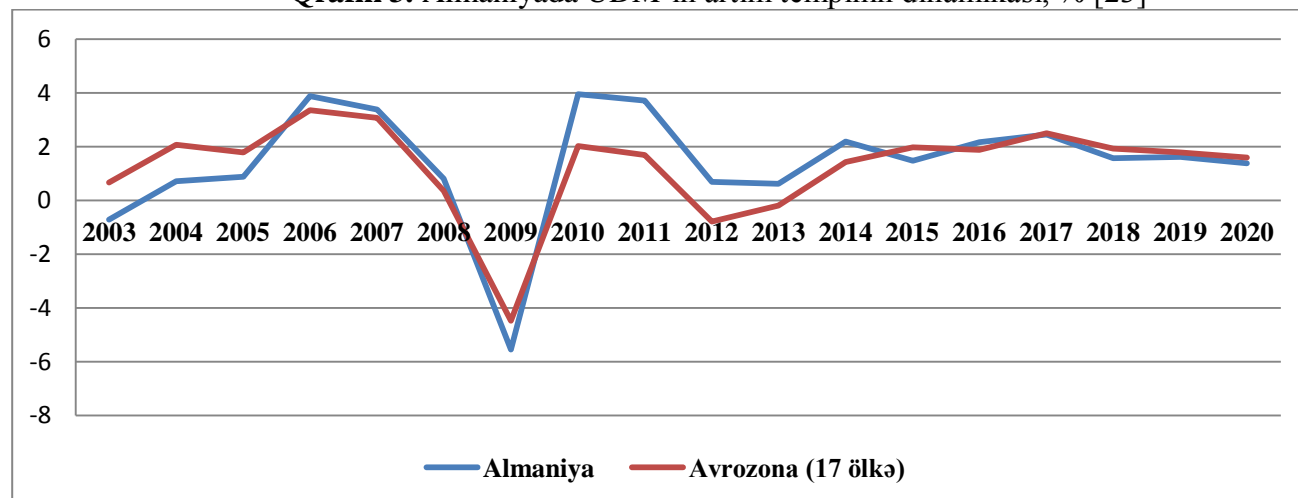
Tədqiqatlar göstərir ki, ölkənin yalnız iqtisadi və texnoloji inkişaf səviyyəsi deyil, həmçinin coğrafi mövqeyi, son dərəcə inkişaf etmiş sosial-istehsal infrastrukturu, hüquq və məhkəmə sisteminin şəffaf və etibarlı olması, əmək bazarının isə yüksək kompetensiyaya malik olması xarici investisiyaların ölkəyə cəlb edilməsində mühüm rol oynamışdır. Ölkədə 2000-ci ildən başlayaraq geniş vergi islahatları aparılmış və özəl təşəbbüskarlıq üçün vergi yükü əhəmiyyətli azaldılmışdır, nəticədə alman vergi-maliyyə sistemi dünyada əhəmiyyətli rəqabətlik qazanmışdır. Hazırda ölkəyə qoyulan birbaşa xarici investisiyaların həcmi 500 mlrd. avronu üstələyir [22].

Hesablamalara görə ölkədə iqtisadi aktivliyin təxminən 1/3-dən çoxu xarici bazarlardan asılıdır, həmçinin ölkənin xaricə yönəltdiyi cəmi investisiyalar (ÜDM-in təxminən 40%-i) ölkə iqtisadiyyatına qoyulan investisiyalardan çoxdur (ÜDM-in 25%-i) [19]. Bunun nəticəsidir ki, dünyada 2000 ən iri və daha gəlirli şirkətlərin təxminən 53-nün Almaniyada birbaşa ofisi fəaliyyət göstərir. İnvestisiya qərarlarında digər faktorlarla yanaşı Almaniyanın əmək bazarının yüksək kompetensiyaya malik olması böyük rol oynamışdır. Belə ki, statistik məlumatlara görə, işçi qüvvəsinin 81%-nin peşə təhsili vardır ki, bunların da 1/5-i ali təhsillidir. Əmək bazarında belə bir uğura nail olmağın əsas səbəbi təhsildə “iki pilləli sistem” və təhsilin keyfiyyəti, həmçinin xarici bazarlarda yüksək rəqabət qabiliyyətinə malik olmasıdır [9].

Bütün bunların nəticəsi olaraq ölkə global, o cümlədən Avropa iqtisadiyyatında öz rəqabətliyini qoruyub saxlamışdır. Xüsusilə Avropa iqtisadiyyatın aktivliyin və gəlirlərin formalaşmasında əsas rol Almaniyaya məxsusdur. Birlik ölkələri arasında xarici ticarət, investisiya, büdcə, sosial və s. göstəricilər Almaniyada analoji göstəricilərin dəyişməsindən əhəmiyyətli təsirlənir.

Almaniyanın Avropa iqtisadiyyatında mövqeyi. Almaniyanın integrasiya daxilində əhəmiyyətli rola malik olmasını statistik məlumatlar da təsdiq edir. Belə ki, ən sıx məskunlaşmış ölkə kimi (Avropada əhalinin təxminən 16%-i Almaniyanın payına düşür və ondan sonra gələn Fransanı ¼ qədər nisbətində qabaqlayır) 28 ölkənin daxil olduğu birlikdə istehsal olunan ÜDM-in təxminən 1/5 -dən çoxu Almaniyanın payına düşür. 2016-cı ildən AB-ni tərk etməsi ilə bağlı qərar vermiş İngiltərəni nəzərə almasaq, Almaniyanın payı ¼ -i üstələyir. Birlik daxilində isə Almaniya integrasiyanın əsas nüvəsi olmaqla bu payı 1/3-ə qədər artırır.

Qrafik 3. Almaniyada ÜDM-in artım tempinin dinamikası, % [23]

Almaniya iqtisadiyyatın artım tempinə görə də Avropa Birliyinin orta göstəricisini üstələməklə, Birlik üzrə ümumi iqtisadi göstəricilərə əhəmiyyətli təsir edir. Ölkədə iqtisadi artım tempi kəskin volatil olsa da, son dövrlər əsasən 2% ətrafında sabitləşmişdir. Bütövlükdə son 15 ildə 2009-cu il qlobal maliyyə böhranın baş verdiyi dövr istisna olmaqla, qalan dövrlərdə Almaniya iqtisadiyyatı pozitiv artım dinamikası nümayiş etdirmişdir. 2014-18-ci illərdə orta iqtisadi artım 2% təşkil etdiyi halda, bu göstərici 2010-2013-cü illərdə 2.2% olmuşdur.

Hər iki dövrdə orta iqtisadi artım tempi Avrozonada (17 ölkə) üzrə müvafiq göstəricidən əhəmiyyətli yüksək olmuşdur. Nəticədə avrozonada daxilində Almaniyanın əhəmiyyəti artmışdır. Məsələn, 2013-18-ci illərdə ölkədə iqtisadi artım 10.2% təşkil etmişdir. Avropa Birliyinin genişləndiyi dövrdən bəri Almaniyanın birlik daxilində payı cüzi dəyişmişdir. Belə ki, 2004-cü ildə birlik ölkələrinin ÜDM-nin 20.4%-i Almaniyanın payına düşmüşdür. Bununla yanaşı Almaniyanın ÜDM-i AB-nə daxili olan 16 ölkənin toplam ÜDM-ndən təxminən 1.4 dəfə çoxdur. Təbii ki, ölkənin iqtisadi gücü heç də həmişə onun siyasi imkanlarını müəyyən etmir. Lakin qeyd etmək lazımdır ki, Almaniya AB-nin yalnız iri dövləti kimi fərqlənmir, məhz ölkənin xarici iqtisadi əlaqələri AB-nin özünün dünya təsərrüfat sistemində rolunu müəyyən etməyi təmin edir. Avropa bir neçə xırda dövlətlər nəzərə alınmasa, alman sənayesinin rəqabət qabiliyyəti AB-nin müsbət ticarət balansına malik olmasını təmin edir. Məsələn, 2018-ci ildə AB-nin cari əməliyyat hesablarının profisiti 388 mlrd. avro təşkil etdiyi halda, Almaniya bu göstərici 263 mlrd. avro (və ya AB-nin 68%-i) olmuşdur [20]. Almaniyanın bu göstəricisi digər profisitə malik birlik ölkələrinin göstəricisini 5-10 dəfə üstələyir və həm də göstərici üzrə dinamika Almaniyanın AB-nin xarici ticarət üzrə profisitli mövqeyə malik olmasını təmin edən yeganə amil kimi çıxış edir.

Almaniyanın liderlik roluna malik olması üçün əlavə imkanlar sırasında miqrasiya böhranı da mühüm rola malikdir [17]. Miqrasiya böhranı ölkədə əlverişli sosial mühitin mövcud olmasını təmin edir. Məsələn, artıq uzun illərdir ki, Almaniya işsizlik səviyyəsi özünün təbii səviyyəsinə yaxındır, lakin AB-nin digər ölkələrində işsizlik mövcud olaraq qalmaqdadır. Statistik məlumatlara görə Almaniya işsizlik səviyyəsi 3.6% olmuşdur, halbuki, bu göstərici AB-28-də 7.4%, Avrozonada isə 8.8% təşkil etmişdir. Başqa sözlə, sosial-iqtisadi mühit qarşısında əsas xarici çağırışa qarşı ölkədə potensial mövcud olaraq qalır.

NƏTİCƏ

Hazırda Almaniya milli iqtisadiyyatın həcminə görə Avropanın ən iri iqtisadiyyatı hesab olunur, nominal ÜDM-in həcminə görə dünyada dördüncü, adambaşına ÜDM-in həcminə görə isə beşinci yerdədir. Avropa birliyi iqtisadiyyatının təxminən 28%-i Almaniya istehsal olunur. Belə bir yüksək göstəriciyə Almaniya ixracəsaslı iqtisadiyyat hesabına nail olmuşdur. Almaniya iqtisadiyyatı dünyada ən rəqabətli, sürətli inkişaf edən və innovativ struktura malik iqtisadiyyatdır. Bütövlükdə ölkədə iqtisadiyyatın sürətlə inkişaf edərək qlobal iqtisadiyyatın lokomotivinə çevrilməsində alman bank-maliyyə sistemi mühüm rol oynamışdır. Almaniyanın böyük iqtisadi gücə çevrilməsində əsas rola sənaye sahələrinə məxsus olsa da, ÜDM-in formalaşmasında xidmət sahələri üstün rola malikdir. Maliyyə-bank sektoru yüksək effektivliyə və inkişaf sahəsinə malik olmaqla iqtisadi inkişafın əsasını təşkil edir. Ölkənin maliyyə sisteminin inkluzivliyi təmin edilmişdir. Xidmət sferasında əsas alt sahə maliyyə, rent və biznes fəaliyyətidir.

Avropa Birliyində Almaniya lokomotiv ölkə olmaqla onun iqtisadiyyatının strukturu qlobal integrasiya proseslərində ölkənin rəqabət gücünün artırılmasını əhəmiyyətli şəkildə dəstəkləyir. Almaniya ixracın strukturu əhəmiyyətli dərəcədə diversifikasiya olunmuşdur. Lakin avropa tərəfdaşlarının idxal və ixracda payı əhəmiyyətli dəyişkən rola malikdir. AB-dən kənar ölkələr arasında isə Çin (8%) və ABŞ (7.5%) liderlik edir. Almaniya artıq üçüncü ildir ki, cari əməliyyatlar balansının (CƏB) profisitinin həcminə görə dünyada liderdir. Profisit bu cür yüksək olması əsasən iqtisadiyyatın

strukturu ilə bağlıdır.

İqtisadiyyatın belə bir möhkəm bazaya malik olması ölkədə makroiqtisadi dayanıqlığın da formalaşmasını təmin etmişdir. Makroiqtisadi sabitliyin dayanıqlı olması məhdud təbii resurs şəraitində iqtisadiyyata birbaşa xarici investisiyaların əhəmiyyətli axını üçün əlverişli şərait yaratmışdır. İstehsal üçün zəruri olan digər xammal isə əsasən ölkəyə idxal olunur. Qeyd edək ki, bütövlükdə Almaniya dünyada ən çox enerji istehlak edən 5-ci ölkədir. Enerji istehlakının təxminən 2/3-dən çoxu ölkəyə idxal olunur və ölkə enerji idxalının həcminə görə Avropada öz birinciliyini saxlamaqdadır. Ölkə iqtisadiyyatının dayanıqlıq və rəqabətli olmasının digər bir səbəbi isə bu istehsala xidmət edən inkluziv infrastrukturun və ona çıxışın əlverişli olması ilə əlaqədardır. Hesablamalara görə ölkədə iqtisadi aktivliyin təxminən 1/3-dən çoxu xarici bazarlardan asılıdır, həmçinin ölkənin xaricə yönəltdiyi cəmi investisiyalar (ÜDM-in təxminən 40%-i) ölkə iqtisadiyyatına qoyulan investisiyalardan çoxdur (ÜDM-in 25%-i). Almaniya iqtisadiyyatın artım tempinə görə də Avropa Birliyinin orta göstəricisini üstələməklə, Birlik üzrə ümumi iqtisadi göstəricilərə əhəmiyyətli təsir edir. Hazırda ölkəyə qoyulan birbaşa xarici investisiyaların həcmi 500 mlrd. avronu üstələyir. Bunun nəticəsi olaraq, Almaniya öz rəqabətliyini qoruyub saxlamış, Avropada iqtisadi aktivliyin və gəlirlərin formalaşmasında əsas rola malik olmuşdur.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. Qənbərov F. Azərbaycanca xarici iqtisadi əlaqələrin modernləşməsi istiqamətləri. Azərbaycan MEA Məruzələr, № 2, 2012. s.122-130.
2. Xasulətov R.İ. "Beynəlxalq iqtisadi münasibətlər", Bakı 2014.
3. Ганбаров Ф. Сравнительное преимущество экспорта стран ГУАМ. Ukrainian Academy of foreign Trade, Киев, 2007, s. 31-38.
4. "German trade surplus soars to all-time high in 2014". <https://www.welt.de>. Die Welt. 3 February 2015. Archived from the original on 2 February 2015. Retrieved 3 February 2015.
5. "Germany: Spend More At Home". *imf.org*. Archived from the original on 8 January 2018. Retrieved 28 April 2018.
6. "Homepage - Federal Statistical Office (Destatis)". Archived from the original on 2018.
7. "National economy & environment - Earnings and Earnings differences - Development of gross earnings - Federal Statistical Office (Destatis)". *Destatis.de*. 22 March 2017. Archived from the original on 14 November 2016. Retrieved 27 March 2017.
8. "What Germany offers the world". *The Economist*. Archived from the original on 28 April 2018. Retrieved 28 April 2018.
9. Activity of Multinational Enterprises - AMNE www.oecd.org/sti/ind/amne.htm
10. CIA. "CIA Factbook". Archived from the original on 2018.
11. Dustmann, C., F. Fasani, T. Frattini, L. Minale, and U. Schnberg (2017a). "On the Economics and Politics of Refugee Migration." *Economic Policy*, 32(91), 497–550.
12. Ha-Joon Chang and Kiryl Zach. Industrial development in Asia. Trends in industrialization and industrial policy experiences of developing Asia. WIDER Working Paper 2018/120
13. International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, October 2018.
14. Library of Congress – Federal Research Division (April 2015). "Country Profile: Germany" (PDF). p. 10. Archived from the original on 14 February 2006. Retrieved 23 April 2015. Exports are responsible for one-third of total economic output, and at the prevailing dollar–euro exchange rate, no country exports more merchandise.
15. Moulson, Geir (9 February 2017). "German exports hit new high in 2016, trade surplus widens". Associated Press. Archived from the original on 6 July 2017. Retrieved 7 February 2018.
16. Nicola, Stefan (9 May 2014). "Renewables Meet Record 27 Percent of German Electricity Demand". Bloomberg. Archived from the original on 11 May 2015. Retrieved 23 April 2015.

17. Veld, J. (2013). Fiscal consolidations and spillovers in the euro area periphery and core. European Economy -Economic Paper 506, European Commission, Directorate General Economic and FinancialAffairs.http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/economic_paper/2013/pdf/ecp506_en.pdf
18. Venohr, Bernd; Meyer, Klaus E. (2007). "The German Miracle Keeps Running: How Germany's Hidden Champions Stay Ahead in the Global Economy"(PDF). *Working Paper 30*. FHW Berlin.
19. <http://www.oecd.org/investment/Germany-trade-investment-statistical-country-note.pdf>
20. [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Main_components_of_the_current_account_balance_and_the_capital_account_balance,_2017_\(EUR_billion\).png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Main_components_of_the_current_account_balance_and_the_capital_account_balance,_2017_(EUR_billion).png)
21. <https://tradingeconomics.com/germany/inflation-cpi>
22. <https://www.bundesbank.de/en/statistics/external-sector/direct-investments/-/foreign-direct-investment-stock-statistics-621746>
23. https://www.cia.gov/library/...world-factbook/.../print_gm.ht...
24. <https://www.cnbc.com/2016/09/06/reuters-america-german-current-account-surplus-to-hit-record-high-worlds-largest-in-2016--ifo.html>. Archived from the original on 23 February 2017. Retrieved 22 February 2017.

АЛИЕВА Г.Т.

Докторант Института экономики НАНА

Место Германии в системе современных глобальных экономических отношений

Резюме

Статья посвящена экономическому потенциалу Германии, позиции Германии в отношении основных проблем стоящих перед еврозоной, исследуется экономической политика проводимой правительством Германии, роль Германии в системе современных глобальных экономических отношений и место Германии в новейших процессах фискальной интеграции в Европе.

Ключевые слова: Германия, экономические показатели, макроэкономическая стабильность, мировое хозяйство, международные отношения, внешняя торговля, интеграция, глобальная экономика, конкурентоспособность, внутренние и внешние рынки

ALIEVA G.T.

Doctoral student of the Institute of Economics of ANAS

The place of Germany in the system of modern global economic relations

Summary

The article are devoted to the economic potential of Germany and Germany's position on the main problems facing the eurozone, economic policy pursued by the German government, role of Germany in the system of modern global economic relations and Germany's place in the latest processes of fiscal integration in Europe.

Key words: Germany, economic indicators, macroeconomic stability, world economy, international relations, foreign trade, integration, global economy, competitiveness, domestic and foreign markets

Daxil olub: 24.06.2019